

KRONIKA NAUKOWA

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Władza i polityka w czasach nowożytnych. Dyplomacja i sprawy wewnętrzne*, Łódź, 10–11 października 2019 roku

W dniach 10–11 października 2019 r. w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego (dalej: IH UŁ) odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa zatytułowana *Władza i polityka w czasach nowożytnych. Dyplomacja i sprawy wewnętrzne* (druga z cyklu spotkań poświęconych tej problematyce)¹, zorganizowana przez Katedrę Historii Nowożytnej UŁ we współpracy z Polskim Towarzystwem Historycznym – Oddział w Łodzi. W symposium uczestniczyło 21 badaczy z dziewięciu ośrodków akademickich w Polsce (Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie – ASW, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie – UJD, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – UAM, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie – UJ, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach – UJK, Uniwersytet Śląski w Katowicach – UŚ, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie – UWM, Uniwersytet Wrocławski – UW oraz UŁ), pracownicy i studenci IH UŁ, zaproszeni goście. Honorowy patronat nad wydarzeniem sprawował rektor UŁ, prof. dr hab. Antoni Różalski.

Problematyka konferencji podzielona została przez organizatorów na dwa bloki. W pierwszym – „Polska i Europa” – znalazły się zagadnienia związane z polityką wewnętrzną państwa polsko-litewskiego (m.in. sejmiki, urzędy i urzędnicy) oraz jego polityką

¹ Pierwsza edycja konferencji odbyła się w 2010 r. Por. M. Karkocha, *Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. „Władza i polityka w czasach nowożytnych”, Łódź 15–16 kwietnia 2010*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2010, R. IX, nr 1, s. 265–270. Artykuły pokonferencyjne (15 tekstów) opublikowano w zbiorze: *Władza i polityka w czasach nowożytnych*, red. Z. Anusik, Łódź 2011.

1. Przemówienie powitalne JM rektora UŁ, prof. dr. hab. Antoniego Różalskiego
Fot. B. Kałużny

2. Wystąpienie dyrektora Instytutu Historii, prof. dr. hab. Dariusza Jeziornego,
na otwarciu konferencji (za stołem prezydialnym: prof. dr. hab. Antoni Różalski
i prof. dr. hab. Zbigniew Anusik). Fot. B. Kałużny

3. Doktor hab. Jacek Pietrzak wygłaszający referat (obok za stołem prezydialnym prof. dr hab. Ryszard Skowron). Fot. M. Karkocha

4. Uczestnicy konferencji: (od lewej) dr hab. Katarzyna Kuras, dr Rafał Niedziela, dr Piotr Robak i prof. dr hab. Zbigniew Anusik. Fot. M. Karkocha

zagraniczną (poselstwa, opinie obcych dyplomatów o Rzeczpospolitej) i handlową w XVI–XVIII w. W drugim bloku – „Europa i Świat” – przewidziana została prezentacja referatów poświęconych stosunkom międzynarodowym na Starym Kontynencie oraz rywalizacji kolonialnej europejskich mocarstw od XVI do XVIII w. Swoje miejsce znalazły tu także kwestie odnoszące się do spraw wewnętrznych Stanów Zjednoczonych Ameryki w końcu XVIII stulecia.

Spotkanie otworzył prof. dr hab. Zbigniew Anusik, kierownik Katedry Historii Nowożytnej UŁ i przewodniczący Komitetu Organizacyjnego, który powitał serdecznie zebranych, władze uczelni oraz dyrekcję IH. Podziękował zarazem referentom za przyjęcie zaproszenia, konferencja miała bowiem charakter dedykowany. Następnie wystąpił rektor UŁ, prof. dr hab. A. Różalski, który nadmienił, że Wydział Filozoficzno-Historyczny (dalej: WF-H) jest jedną z prestiżowych jednostek UŁ tak pod względem naukowym, jak i dydaktycznym. Pogratulował organizatorom wspaniałej inicjatywy i życzył udanych obrad. Poproszony o zabranie głosu dziekan WF-H, prof. dr hab. Maciej Kokoszko, zaznaczył, że zespół pod kierownictwem prof. Z. Anusika jest jednym z najsilniejszych i najprężniej działających na wydziale. Świadectwem tego są także nazwiska osób, które odpowiedziały pozytywnie na zaproszenie i zjechały do Łodzi. Na koniec krótko przemówił dyrektor IH, prof. dr hab. Dariusz Jeziorny, witając uczestników i życząc im owocnych dyskusji.

Po części oficjalnej rozpoczęły się obrady, którym przewodniczył prof. dr hab. Ryszard Skowron (UŚ). Jako pierwszy wystąpił dr Andrzej K. Link-Lenczowski (UJ), przedstawiając kilka refleksji na temat epoki oświecenia. W kolejnym referacie prof. dr hab. Andrzej Stroynowski (UJD) przybliżył opinie księdza Jędrzeja Kitowicza – wybitnego obserwatora życia politycznego czasów stanisławowskich – na temat funkcjonowania dyplomacji oraz postaw i metod działania dyplomatów. Prelegent stwierdził, że w swoich opisach wydarzeń Kitowicz łączył niechęć wobec polityków i władców z zaskakująco wysokim uznaniem dla negatywnych cech dyplomacji, zwłaszcza obłudy i sprytu. Polskim politykom odmawiał talentów dyplomatycznych, w czym dopatrywał się źródeł upadku kraju, choć zasadniczą jego przyczynę widział w braku realnej siły państwa. Następnie dr hab. Dariusz Rolnik (UŚ) zaznajomił słuchaczy ze sposobami kreowania urzędników ziemskich i senatorskich za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, wskazując na

zachodzące w tej przestrzeni zmiany. Badacz ten wysunął tezę, że o awansie politycznym decydowały w tym okresie już nie tyle koneksje i pochodzenie, co talenty i predyspozycje, przy czym coraz większe znaczenie zyskiwała wspólnota interesów (idea polityczna). Z kolei dr hab. Jacek Pielas (UJK) przybliżył zebranym zagadnienie uczestnictwa najważniejszych urzędników grodzkich (podstarościch i pisarzy grodzkich) w polityce na szczeblu samorządu szlacheckiego oraz parlamentu i instytucji centralnych Rzeczypospolitej na przykładzie urzędników województwa sandomierskiego w XVII stuleciu. Referent przedstawił obsadę wspomnianych urzędów w siedmiu grodach dawnej Sandomierszczyzny oraz dokonał oceny zaangażowania osób pełniących te urzędy w małą i wielką politykę. Zaprezentował zarówno typowe przejawy aktywności publicznej, jak i spektakularne kariery oraz działalność polityczną najwybitniejszych przedstawicieli tej grupy urzędniczej z terenu województwa sandomierskiego.

Wznowioną po przerwie kawowej sesję poprowadził prof. dr hab. A. Stroynowski. Tę część obrad zainaugurowało wystąpienie prof. dr. hab. R. Skowrona dotyczące poselstwa ambasadora hiszpańskiego Francisca de Mendozy na warszawskim dworze Wazów w 1597 r., który przybył z obietnicą poparcia dla planów stworzenia przez Zygmunta III ligi antytureckiej. Następnie prof. dr hab. Z. Anusik omówił pokrótce opinie kasztelana krakowskiego Jerzego księcia Zbaraskiego na temat zagrożenia Rzeczypospolitej ze strony Siedmiogrodu, okraszając swoje wywody licznymi i wielce trafionymi cytataми z korespondencji księcia z królem Zygmuntem III. Z kolei mgr Marta Szymańska (UŚ) przedstawiła rolę, jaką misja Jana Zawadzkiego na dwory północnoeuropejskie w 1633 r. odegrała w kształtowaniu i realizacji planów polityki zagranicznej Władysława IV. Nowatorskie ujęcie tego tematu, polegające na przeniesieniu optyki badań z pobytu Zawadzkiego na poszczególnych dworach na rzecz całościowej analizy jego poselstwa, doprowadziło młodą adeptkę Klio do stwierdzenia, że monarcha miał już bardzo skonkretyzowaną wizję swoich działań na arenie europejskiej w momencie objęcia tronu polskiego. Z wystąpieniem tym korelował referat mgra Tomasza Poznańskiego (UŚ), który scharakteryzował okres bezkrólewia po śmierci Władysława IV widziany oczami markiza Fernanda de Grandy. Ów habsburski poseł na dworze warszawskim pozostawił obszernie relacje w języku niemieckim, które z jednej strony uzupełniają dotychczasową wiedzę na temat

wydarzeń politycznych podczas *interregnum* w 1648 r., z drugiej zaś umożliwiają poznanie percepcji panującego w Rzeczypospolitej systemu politycznego z perspektywy wywodzącego się z odmiennej kultury politycznej dyplomaty i dworzanina.

Sesję poobiednią, moderowaną przez dr. hab. D. Rolnika, otworzył referat dr. hab. Roberta Kołodzieja (UWr) na temat *Wpływu Jana III Sobieskiego na sejmiki ziemskie*. Następnie dr. hab. Michał Zwierzykowski (UAM) omówił dyplomację sejmikową w czasach saskich na przykładzie wielkopolskim, zwracając uwagę na niezwykle istotne i wciąż mało rozpoznane w literaturze przedmiotu zjawisko wysyłania przez sejmiki poselstw do władców Rzeczypospolitej, najważniejszych osób w państwie, a w sytuacjach nadzwyczajnych również o zasięgu międzynarodowym. Z prowadzeniem tej specyficznej dyplomacji wewnętrznej wiązał się szereg zwyczajów i procedur, a nawet swego rodzaju ceremoniał. Kolejna prelegentka, dr. Małgorzata Karkocha (UŁ), zarysowała przebieg obrad i postanowienia kongresu pokojowego w Szystowie (1790–1791) na podstawie doniesień publikowanych na łamach polskojęzycznej prasy warszawskiej. Jako ostatni przed przerwą kawową głos zabrał dr. hab. Witold Filipczak (UŁ), przybliżając polsko-mołdawski konflikt handlowy w latach 1780–1785 dotyczący handlu wódką.

W ostatniej tego dnia, czwartej części obrad, kierowanej przez dr. hab. M. Zwierzykowskiego, dr. hab. Adam Perłakowski (UJ) omówił poselstwo wojewody mazowieckiego Stanisława Chomentowskiego do Turcji w latach 1712–1714, zwracając uwagę na jego trudny przebieg wynikający z ówczesnej sytuacji politycznej. Następnie dr. hab. Barbara Krysztopa-Czupryńska (UWM) przedstawiła opinie dyplomatów brytyjskich o sytuacji wewnętrznej Rzeczypospolitej w czasach Augusta II. W kolejnym referacie dr. hab. Katarzyna Kuras (UJ) zaprezentowała „sekrety delfiny”, czyli działania podejmowane przez Marię Józefę Saską (1731–1767), żonę delfina Francji Ludwika Ferdynanda, których celem było wprowadzenie na tron polski jej brata, księcia Franciszka Ksawerego. Ostatnia prelegentka, mgr Adrianna Czekalska (UŁ), wskazała natomiast różnice między formalnym a nieformalnym statusem sekretarza polskiego korpusu dyplomatycznego na przykładzie misji kopenhaskiej (1792–1795). Na zakończenie pierwszego dnia konferencji odbyła się uroczysta kolacja, będąca swego rodzaju wydarzeniem kulinarnym, a przede wszystkim okazją do przedyskutowania wielu ważkich kwestii obecnych w wystąpieniach referentów i do wymiany poglądów.

Następnego dnia (11 października) obradom przewodniczył dr A.K. Link-Lenczowski, a po przerwie kawowej dr hab. J. Pielas. Jako pierwszy wystąpił dr Piotr Robak (UŁ), omawiając rywalizację kolonialną mocarstw w Ameryce Północnej w latach 1713–1739. W kolejnym wystąpieniu mgr Magdalena Makówka (UŁ) przedstawiła nieudane zabiegi dyplomacji brytyjskiej mające na celu powstrzymanie Hiszpanii od udziału w tzw. wojnie o sukcesję polską (1733–1735). Z kolei dr Rafał Niedziela (UJ) w referacie pt. *Upadek Choiseula (1770) w opiniach Francuzów* podjął próbę odpowiedzenia na pytanie, jak dymisję najważniejszego z ministrów Ludwika XV postrzegali mieszkańcy Francji, czym ją tłumaczyli i kogo uważali za głównego sprawcę tego wydarzenia: króla, jego faworytę – hrabinę du Barry, któregoś z konkurujących z Étiennelem de Choiseulem polityków czy może samego ministra, zbyt zafanego w sobie i zachowującego się tak, jakby był niezastąpiony. Dwa ostatnie referaty dotyczyły zagadnień amerykańskich. Doktor Katarzyna Stelmasiak (ASW) porównała stanowiska Thomasa Jeffersona i Johna Adamsa w sprawie rebelii Daniela Shaysa – buntu zubożałych farmerów z Massachusetts w latach 1786–1787, do którego doszło na tle kryzysu ekonomicznego, a prof. dr hab. Jolanta Daszyńska (UŁ) zaznajomiła zebranych z rewoltą Johna Friesa w Pensylwanii (1799–1800), wywołaną uchwaleniem przez Kongres Stanów Zjednoczonych nowych podatków federalnych.

Obrady podsumował prof. dr hab. Z. Anusik, który podziękował prelegentom za udział w konferencji oraz zwrócił uwagę na interesującą tematykę i wysoki poziom merytoryczny wystąpień. Zapowiedział druk materiałów pokonferencyjnych w punktowanym wydawnictwie, jak również regularne – co trzy lata – organizowanie spotkań z cyklu *Władza i polityka w czasach nowożytnych*. Poinformował, że Komitet Organizacyjny zamierza utrzymać dotychczasową formułę sympozjum, gromadzącą wszystkich referentów w jednym panelu podzielonym przerwami na dyskusję. Wyraził nadzieję, że na następnej, trzeciej edycji konferencji powita w Łodzi to samo grono referentów, powiększone o kolejnych badaczy zajmujących się dziejami powszechnymi i Polski XVI–XVIII stulecia.

Omawianą sesję naukową należy uznać za wydarzenie ze wszech miar udane. Niewątpliwie spełniła ona zamierzony cel, stając się platformą wymiany myśli i poglądów na temat szeroko pojętej dyplomacji i spraw wewnętrznych. Nadmienmy, że organizatorom udało się wypracować ciekawą formułę „dyskusji przy

kawie”, a wydarzenie było na bieżąco relacjonowane na Facebooku i innych portalach społecznościowych. Inicjatorom tego przedsięwzięcia gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów w przyszłości.

MAŁGORZATA KARKOCHA
UNIwersytet Łódzki* / UNIVERSITY OF ŁÓDŹ
 <https://orcid.org/0000-0002-7747-949X>

Bibliografia

OPRACOWANIA

Karkocha M., *Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. „Władza i polityka w czasach nowożytnych”, Łódź 15–16 kwietnia 2010*, „Przegląd Nauk Historycznych” R. IX, 2010, nr 1, s. 265–270.

Władza i polityka w czasach nowożytnych, red. Z Anusik, Łódź 2011.

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Nowożytnej, e-mail: malgorzata.karkocha@uni.lodz.pl